

JERZY JÓZEF KOPEĆ CP  
Lublin

## DWUDZIESTOLECIE STUDIUM FORMACJI PASTORALNO-LITURGICZNEJ

W roku jubileuszu 75-lecia powołania do życia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przypada także znacząca rocznica 20-lecia erygowania przez Episkopat Polski na wniosek ks. prymasa Stefana Wyszyńskiego i ks. kard. Karola Wojtyły Studium Formacji Liturgicznej, noszącego dziś nazwę Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej (SFPL), przy Instytucie Teologii Pastoralnej (ITP) KUL. Ta forma dokształcania i formacji liturgiczno-pastoralnej duchowieństwa diecezjalnego i przedstawicieli wspólnot zakonnych ma za zadanie, zgodnie z wytycznymi wielkich charyzmatyków posoborowego Kościoła w Polsce – ks. prof. Franciszka Blachnickiego († 1987) i ks. dra Wojciecha Danielskiego († 1985): „Przygotowanie duszpasterzy i doskonalenie już pracujących w metodzie prowadzenia wspólnot służby liturgicznej, spotkań biblijnych i modlitewnych, rekolekcji deuterokatechumenalnych (oazowych) i kręgów rodzinnych oraz pielgrzymek, tj. w najszerszym sensie parafialnego i diecezjalnego duszpasterstwa małych grup świeckich wyrastających ze służby liturgicznej o charakterze formacyjnym i diakonijnym (apostolskim)”<sup>1</sup>.

### I. GENEZA STUDIUM FORMACJI PASTORALNO-LITURGICZNEJ

Od Soboru Watykańskiego II Kościół katolicki podjął dzieło szeroko pojętej reformy liturgii, aby ludziom naszych czasów przyjść z pomocą w powiązaniu ich wiary z praktykami religijnymi, modlitwą i codziennym doświadczeniem Boga w braterskiej wspólnocie. Ta wizja życia chrześcijańskiego zakłada z

---

<sup>1</sup> Regulamin Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej. Projekt z 1984 r. opracowany przez ks. W. Danielskiego. Archiwum Centrum Ruchu „Światło-Życie” na Sławinku w Lublinie. Tezka SFPL nr 1 posz. 8 mps s. 1.

jednej strony formację i wychowanie przez liturgię, a z drugiej – wprowadzenie jej uczestników do zrozumienia tajemnicy samej liturgii jako misterium działania Boga wśród swojego ludu. Sam zaś problem sprowadza się nie tylko do wydania nowych przepisów prawno-liturgicznych, czyli tzw. rubryk, powiązanych z edycją odnowionych ksiąg liturgicznych czy wprowadzeniem nowych modeli celebracji, lecz zakłada eklezjalną teologię liturgii, opartą na pogłębionej wizji Kościoła. Teologia ta, kształtowana w duchu Soboru, ma wyrażać się w kategoriach personalistycznych, zwłaszcza w teologii Słowa Bożego i znaków sakramentalnych. Ks. Blachnicki – pionier i niezłomny budowniczy wspólnot w Kościele polskim – był zdania, że wszystkie wysiłki odnowy liturgii w duszpasterstwie muszą zmierzać w kierunku stworzenia prawdziwego przeżycia braterskiej wspólnoty w Chrystusie. Budowanie wspólnoty Kościoła jest głównym celem teorii i praktyki teologii pastoralnej<sup>2</sup>. Już Sobór Watykański II dostrzegł ciężar gatunkowy tej problematyki pastoralnej wskazując, że liturgia stanowi szczyt „do którego zmierza działalność Kościoła”, a jednocześnie źródło „z którego wypływa cała jego moc” (KL 10). Tym samym liturgia została ukazana w kerygmie soborowej jako główne miejsce i sposób urzeczywistniania się Kościoła, co pozwalało z kolei na sformułowanie tezy o duszpasterstwie skoncentrowanym wokół liturgii.

„Ta problematyka odnowy liturgii, będąca główną problematyką pastoralną, domaga się duszpasterzy – specjalistów, gruntownie przygotowanych do jej podjęcia w duszpasterstwie terenowym. To przygotowanie może dać tylko specjalistyczne studium pastoralno-liturgiczne”<sup>3</sup> – pisał w 1974 r. ks. Blachnicki, przedkładając pasterzom diecezji polskich dane o takiej formie doksztalcania specjalistów w zakresie duszpasterstwa liturgicznego, która rok wcześniej została powołana do życia. Sugestia ta nawiązywała do postulatu Konstytucji o liturgii, by „kapłanom świeckim i zakonnym, pracującym już w winnicy Pańskiej ułatwić głębsze rozumienie świętych obrzędów” (KL 18). Sobór zwracał bowiem uwagę, aby kapłani „przeniknęli duchem i mocą liturgii” (KL 14), żyli na co dzień jej misterium, a pełniąc posługę „szafarzy Bożych tajemnic” udzielali ich wiernym, zabiegając o ich liturgiczne wychowanie (por. KL 18, 19). Uznając „staranie o rozwój i odnowienie liturgii” za „charakterystyczny rys życia Kościoła” i „znak opatrnościowej działalności Bożej dla naszych czasów

<sup>2</sup> J. J. K o p e ć. *Liturgia w życiu Kościoła według ks. Franciszka Blachnickiego*. W: *Gorliwy Apostoł wewnętrznej odnowy człowieka. Materiały z sympozjum poświęconego założycielowi Ruchu „Światło-Życie” Lublin, 5-6 października 1987 r.* Lublin 1988 s. 40; B. B i e l a. *Kościół – Wspólnota. Wspólnota jako zasada urzeczywistniania się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987)*. Katowice 1993.

<sup>3</sup> Informacja w sprawie SFPL przy ITP KUL z 1974 r. Oprac. ks. F. Blachnicki. Teczka nr 1 posz. 4 mps s. 1.

jakby za przejście Ducha świętego w swoim Kościele” (por. KL 43) Sobór proponował powołanie Instytutów Duszpasterstwa Liturgicznego (KL 44), które wspomagając biskupów, promowałyby szeroko pojętą akcję liturgiczną w Kościele. Te cele uwzględnił w swoim programie powołany w 1968 r. Instytut Teologii Pastoralnej, w którym przy Katedrze Liturgiki kształcili się specjaliści tej dyscypliny obok przyszłych wykładowców w podstawowych kierunkach duszpasterskich.

W 1969 r. instytut otworzył także możliwości doksztalcania pastoralnego dla kapłanów pracujących w duszpasterstwie w tzw. 2-letnim Studium Pastoralnym. Dojeżdżając raz w tygodniu (wtorek) na KUL, księża mogli uzyskać absolutorium i napisać pracę magisterską, uczestnicząc tygodniowo w pięciu godzinach wykładów i wybranym seminarium magisterskim. Zainteresowanie tą formą doksztalcania pastoralnego było tak wielkie, że w latach 1969-1984 uzupełniało swą wiedzę teologiczną ponad 300 księży rekrutujących się ze wszystkich niemal polskich diecezji i wspólnot zakonnych. W grupie tej znalazł się od początku pokaźny krąg duszpasterzy służby liturgicznej, odpowiedzialnych w rodzimych diecezjach za organizowanie i formację scholi śpiewaczych chłopięcych i dziewczęcych, zespołów akolitów, lektorów, psalterzystów i kantorów. Krajowy Duszpasterz Służby Liturgicznej, którym od 1967 r. był założyciel Ruchu „Światło-Życie” ks. Blachnicki, wykorzystał udział tych kapłanów w Studium Pastoralnym, by stworzyć dla nich szansę poszerzenia wiedzy o zasadach systematycznego formowania młodzieżowych grup elitarnych. Stojąc na stanowisku, że duszpasterstwo służby liturgicznej może wypełnić lukę, jaka wówczas istniała w Kościele w Polsce wskutek braku katolickich organizacji i ruchów młodzieżowych, ks. Blachnicki przygotował w 1972 r. projekt kursu specjalnego Studium Pastoralnego w KUL dla duszpasterzy służby liturgicznej. W propozycji datowanej na 18 stycznia, którą projektodawca przesłał pasterzom poszczególnych diecezji z prośbą o wydelegowanie przynajmniej jednego kapłana do pracy w młodzieżowych organizacjach na szczeblu diecezjalnym, znalazło się stwierdzenie, że „stworzenie odpowiednio przygotowanej kadry duszpasterzy służby liturgicznej” należy uznać za sprawę nagłą. Jednocześnie autor propozycji nie omieszkiał zaznaczyć, że: „Duszpasterstwo to [służby liturgicznej – J. K.] posiada już swoją, na naukowych podstawach opartą koncepcję, szczególne programy i wypróbowane metody pracy duszpastersko-wychowawczej (metoda oazy rekolekcyjnej, ewangelicznej rewizji życia, dni wspólnoty służby liturgicznej). Wyniki stosowania tych programów i metod w wielu środowiskach są bardzo pomyślne i obiecujące. Zupełnie realna wydaje się w tej chwili szansa stworzenia w Polsce elitarnego katolickiego ruchu młodzieżowego w

oparciu o zespoły służby liturgicznej”<sup>4</sup>. Tę ważką propozycję wraz z projektem programu szczegółowego studium ks. Blachnicki przedłożył dnia 14 marca 1973 r. w Krakowie kard. Karolowi Wojtyśle, a 16 września tegoż roku w Częstochowie prymasowi Polski kard. Stefanowi Wyszyńskiemu, uzyskując u obydwu hierarchów ustną aprobatę dla swej inicjatywy. Akceptacja poparta aprobatą kilku biskupów ordynariuszy okazała się znacząca, skoro sprawa studium została wprowadzona w październiku na obrady Plenarnej Konferencji Episkopatu Polski, która poleciła realizować program Studium Formacji Liturgicznej.

Już w czerwcu ks. Blachnicki rozesłał apel do biskupów ordynariuszy z prośbą o desygnowanie księży na kurs specjalny Studium Pastoralnego przy Instytucie Teologii Pastoralnej KUL dla duszpasterzy służby liturgicznej<sup>5</sup>. Od II semestru roku akademickiego 1973/74 studium rozpoczęło działalność z 8 księżmi, których liczba zwiększyła się do 15 w 1974/75 r. Kapłani ci uczestniczyli we wtorki w obowiązkowych zajęciach na KUL-u, w każdy zaś poniedziałek realizowali szczegółowy program fakultatywny SFPL w centrum Ruchu „Światło-Życie” w Lublinie przy ul. Armii Ludowej 7. W tej właśnie postaci Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej, nazwane tak w 1975 r.<sup>6</sup>, działało aż do swej reorganizacji w 1984 r. Nową koncepcję studium wypracował w 1984 r. pracownik Katedry Liturgiki ITP i ówczesny Krajowy Moderator Ruchu „Światło-Życie” ks. dr Wojciech Danielski<sup>7</sup>. Od tego czasu – obok Studium Duszpasterstwa Wsi i Studium Teologii w Diecezjalnym Instytucie Pastoralnym filii KUL w Opolu – SFPL zostało uznane za jedną ze specjalistycznych form kształcenia duchowieństwa, zaangażowanego w duszpasterstwo. Wspólny schemat tych studiów oraz szczegółowy wykaz zajęć w SFPL zatwierdziła Rada Wydziału Teologicznego w dniu 28 maja 1985 r.<sup>8</sup> Nowością organizacyjną obydwu Studiów, związanych ściśle z Instytutem Teologii Pastoralnej KUL, była ich struktura zakładająca sześć konwersatoriów trzydniowych zajęć w ciągu

<sup>4</sup> Projekt kursu specjalnego Studium Pastoralnego KUL dla duszpasterzy służby liturgicznej z 18. 01. 1972 r. Oprac. F. Blachnicki. Teczka SFPL nr 1 posz. 1 mps s. 1.

<sup>5</sup> List ks. F. Blachnickiego do kard. K. Wojtyły z 12. 06. 1973 r. Teczka SFPL nr 1 posz. 2 mps s. 1.

<sup>6</sup> Sprawozdanie ks. F. Blachnickiego z 10. 06. 1972 r. o SFPL przesłane ks. prymasowi S. Wyszyńskiemu. Teczka SFPL nr 1 posz. 5 s. 1-3.

<sup>7</sup> Regulamin SFPL z 1984 r. Projekt oprac. przez ks. W. Danielskiego. Teczka SFPL nr 1 posz. 9-10 oraz Programy SFPL KUL na 1984/85 i 1985/86 r. Teczka SFPL nr 1 posz. 11-14; por. J. J. K o p e ć. *Liturgia źródłem formacji życia chrześcijańskiego według ks. Wojciecha Danielskiego*. W: *Człowiek paschalny*. Carlsberg 1986 s. 139-168.

<sup>8</sup> Protokół Rady Wydziału Teologicznego KUL z 28. 05. 1985 r. Księga Protokołów. Dziekanat Wydziału Teologii KUL.

każdego roku. Dwa pierwsze lata studiowania obejmowały wykłady, ćwiczenia i praktyki pastoralne, rok trzeci zaś został pomyślany jako forma przygotowania do licencjatu według własnego programu. Szczegółowe zasady funkcjonowania SFPL omawia regulamin, przygotowany przez jego kierownika naukowego – doc. dra hab. Jerzego Józefa Kopcia CP, który zaakceptowała Rada Wydziału Teologicznego 20 stycznia 1987 r.

## II. STRUKTURA STUDIUM FORMACJI PASTORALNO-LITURGICZNEJ I JEGO PROGRAM

Studium Formacji Liturgicznej dla duszpasterzy służby liturgicznej zaczęło działalność już w październiku 1973 r. Jego studenci wpisywali się na Studium Pastoralne przy Wydziale Teologicznym KUL, które przez wykłady i seminaria prowadzone raz w tygodniu (wtorek) dawało im ogólną podbudowę teologiczno-pastoralną. Zajęcia te w I semestrze roku akademickiego 1973/74 obejmowały następujące wykłady: Etykę życia małżeńskiego (ks. S. Rosik), Odnowę katechetyczną (ks. M. Majewski), Teologiczne podstawy duszpasterstwa (ks. A. L. Szafranski), Organizację duszpasterstwa (ks. R. Rak) i Pismo św. w duszpasterstwie (ks. J. Kudasiewicz). Oprócz tych pięciu godzin wykładów studenci uczestniczyli w seminarium na temat: Duszpasterstwo liturgiczne, które prowadził ks. Blachnicki<sup>9</sup>. Już jednak w przeddzień, tj. w poniedziałek, grupa ośmiu księży miała specjalistyczne zajęcia w Krajowym Ośrodku Formacji Służby Liturgicznej w Lublinie na Sławinku. Obejmowały one dwa wykłady: Liturgika pastoralna Eucharystii (ks. S. Hartlieb) i Formacja Służby Liturgicznej (ks. F. Blachnicki) oraz cztery godziny ćwiczeń: Metody badań socjologicznych w służbie duszpasterstwa (ks. F. Pełka), Metodyka formacji służby liturgicznej (ks. J. Wilk), Duszpasterstwo liturgiczne (ks. W. Danielski) i Metody pracy grupowej z młodzieżą (ks. F. Blachnicki). Program tych zajęć, nazwanych wstępnie Kursem Specjalnym dla Duszpasterzy Służby Liturgicznej<sup>10</sup>, w II semestrze 1973/74 r. został zaakceptowany przez Radę Wydziału Teologicznego KUL. Nie tworząc samodzielnej jednostki dydaktyczno-naukowej w strukturze studiów uniwersyteckich, program SFPL miał charakter zajęć fakultatywnych w ramach wewnętrznej organizacji studiów Instytutu Teologii Pastoralnej. Program ten był pomyślany jako studium specjalistyczne I stopnia, dające

---

<sup>9</sup> Program zajęć na Kursie Specjalnym dla Duszpasterzy Służby Liturgicznej. Rok akademicki 1973/74. Teczka SFPL nr 1 posz. 3 s. 1.

<sup>10</sup> Tamże s. 1; por. Z. W i t. *Wkład ks. Wojciecha Danielskiego w odnowę liturgii Soboru Watykańskiego II w Polsce*. W: *Człowiek paschalny* s. 116.

możliwość uzyskania magisterium tym księżom, którzy nie mieli tego stopnia naukowego. Dla tych duchownych, którzy rozpoczęli studium ze stopniem magistra, specjalizacja miała być uwieńczona specjalnym dyplomem lub otwarta na robienie licencjatu. Jako forma półstacjonarnego dokształcania studium miało charakter formacyjny, a nie informacyjny, dlatego główny akcent położono nie na wykłady, lecz ćwiczenia. Stosunek wykładów do ćwiczeń kształtował się w proporcji 2 do 4, tj. na dwie godziny wykładów przypadały cztery godziny ćwiczeń. Tematyka wykładów skupiała się na rozpoznaniu założeń pastoralnych pracy z młodzieżą, kładąc nacisk na liturgię Eucharystii i życie sakramentalne oraz problemy formacyjne, skoncentrowane zwłaszcza na metodzie rekolekcji dziecięcych i młodzieżowych (tzw. oazy). Ćwiczenia zaś były zorientowane na socjologiczno-pastoralnej diagnozie sytuacji życia młodzieży wraz z poznaniem czyhających na nią zagrożeń ze strony praktycznego materializmu i propagandy wojującego ateizmu. W zajęciach tych przedstawiano nowe rozwiązania w formacji grup młodzieżowych i metody pracy biblijno-liturgicznej z zastosowaniem śpiewu i muzyki religijnej. Już z powyższych założeń wynikała swoista struktura SFPL. Było ono zorganizowanym zespołem formacyjnym, prowadzonym przez Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej (KDSL), które w Lublinie przygotowało dla tych księży studentów wspólne mieszkanie i wyżywienie oraz warunki dla duchowego życia wspólnego. Było to też pewnego rodzaju seminarium pastoralne lub roczny kurs duszpasterski. Jako przejaw dokształcania formacyjnego i wewnętrznej działalności duszpasterskiej Kościoła SFPL nie wymagało żadnej podstawy prawnej.

W informacji o SFPL przekazanej biskupom ordynariuszom ks. Blachnicki uwarunkował przyjęcie na nie od możliwości pobytu księdza w Lublinie przez dwa dni w tygodniu. Ze względu na formacyjny charakter studium niemożliwe było dokształcanie zaoczne. Postulowano nawet trzydniowy pobyt w Lublinie, by jeden dzień przeznaczyć na własną pracę, np. opracowanie ćwiczeń, pisanie pracy dyplomowej, realizację praktyk itp. Nawet jednak taka struktura SFPL nie ułatwiała realizacji jego programu. Dlatego w liście do kard. Stefana Wyszyńskiego z 10 czerwca 1975 r. ks. Blachnicki wystąpił z sugestią przekształcenia tej formacji w jednoroczne studium stacjonarne, którego uczestnicy przez cały rok mieszkaliby w Centrum Krajowego Duszpasterstwa Służby Liturgicznej w Lublinie. W założeniu projektodawcy księży ze SFPL prowadziliby wspólne życie na wzór życia seminaryjnego. Obejmowałyby ono wspólną modlitwę i Eucharystię, spotkania ze Słowem Bożym w małych grupach, co wytworzyłoby prawdziwą wspólnotę formacyjną, której uczestnicy poznaliby te elementy i metody pracy małych wspólnot, jakie później będą mogli wykorzystać w ramach swoich zadań duszpasterskich.

Projekt tej reorganizacji SFPL przedłożono ponownie ks. Prymasowi i wszystkim biskupom ordynariuszom w kwietniu 1977 r. Dnia 28 kwietnia uzyskał on przychylną aprobatę ks. Prymasa i z początkiem nowego roku akademickiego wcielono go w życie; program realizowało 12 księży studentów, zapisanych na Studium Pastoralne. Raz w tygodniu mieli oni zajęcia na KUL-u, pozostałe zaś dni były wypełnione wykładami, ćwiczeniami i praktykami organizowanymi przez KDSL. Program formacyjny studium obejmował cztery kierunki.

Pierwszy z nich, podstawowy, nosił nazwę „Szkoła wspólnoty wiary”. Jego celem stała się formacja kapłańska w świetle wymagań Soboru Watykańskiego II oraz zasad duszpasterstwa posoborowego, koncentrującego się wokół wizji Kościoła-wspólnoty. W wykładach znaczną uwagę poświęcono duchowości kapłańskiej i życiu małych wspólnot w Kościele. Ćwiczenia tego bloku tematycznego koncentrowały się na pogłębieniu koncelebry eucharystycznej, modlitwy godzin, praktyce dzielenia się Ewangelią. Należało też uczestniczyć w dniach wspólnoty moderatorów.

Drugi kierunek główny nosił nazwę „Szkoła liturgiczna”. Koncentrował się on na przygotowaniu do kierowania formacją liturgiczną służby liturgicznej. W wykładach akcentowano zasady odnowy liturgii i jej znaczenie pastoralne w formacji przez Eucharystię i sakramenty służby liturgicznej oraz grup młodzieży zebranej na oazach. W ćwiczeniach przyswajano sobie reguły pracy z zespołami ministrantów, lektorów i animatorów. Brano udział w spotkaniach diecezjalnych duszpasterzy służby liturgicznej, w kursach dla animatorów, w oazach Dzieci Bożych wraz ze zorganizowaniem takiej oazy i kursu lektorów.

Trzeci kierunek główny nosił nazwę „Szkoła Słowa Bożego”. Przygotowywał on do prowadzenia formacji biblijnej grup deuterokatechumenalnych. W wykładach akcentowano rolę Pisma św. w duszpasterstwie, organizację katechumenatu (katechumenatyka), zagadnienia odnowy katechetycznej, teologii przepowiadania i homilii. W ćwiczeniach zgłębiano metodykę pracy biblijnej w grupach i formację deuterokatechumenalną wspólnot służby liturgicznej. Tę problematykę przybliżały praktyki i kursy, które zobowiązywały do udziału w oazie rekolekcyjnej animatorów ewangelizacji (ORA E) oraz przeprowadzenia rekolekcji ewangelizacyjnych dla małej grupy i podobnych ćwiczeń w parafii, a także oazy Nowego Życia I stopnia.

Kierunek uzupełniający nosił nazwę „Szkoła apostołstwa”. Jego celem była ogólna formacja moderatora ruchów apostołstwa świeckich, a szczególnie ruchu odnowy „Światło-Życie”. Te cele uwzględniała teoria wykładów, obejmująca teologię ewangelizacji, charakterystykę funkcji Kościoła, założenia Ruchu „Światło-Życie” i metodykę oazy rekolekcyjnej. Te problemy były też przedmiotem ćwiczeń, praktyk i kursów. Zakładano udział księży w Kursie Oazowym dla Animatorów (KODA), Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Ruchu (ORAR),

Oazie Modlitwy (OM), praktykę w diakonii oazy wielkiej oraz uczestnictwo w dniach wspólnoty i jedności ruchu oraz Kongregacjach Odpowiedzialnych Ruchu (KKO) oraz Centralnej Oazie-Matce (COM). Oprócz wykładowców w ramach zajęć KUL program tej formacji w roku akademickim 1977/78 realizowali: ks. dr hab. F. Blachnicki, ks. dr W. Danielski, ks. dr M. Brzozowski, ks. dr T. Nazar SAC, ks. mgr J. Grygotowicz, mgr G. Skop i D. Bvatton z USA (ćwiczenia z metodyki pracy biblijnej)<sup>11</sup>.

Ramowy schemat SFPL był realizowany w latach 1977-1980. Od 1980 r. „wtorkowe” Studium Pastoralne zostało nastawione na problematykę katechezy dorosłych; zmniejszyła się też liczba jego słuchaczy. Dlatego w roku akademickim 1984/85, zgodnie z życzeniem Episkopatu Polski, podzielono je na dwie specjalizacje: Studium Duszpasterstwa Wsi (prośba bpa J. Gurdy) i Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej (prośba bpa Wł. Miziołka z 19 czerwca 1984 r.). Utrzymując charakter „studiów dojazdowych” dla księży zaangażowanych w duszpasterstwie, obligowano ich do przyjazdu do Lublina na trzy dni w miesiącu. Wkrótce jednak zdecydowano o 6-krotnych spotkaniach w formie 3-dniowych konwersatoriów.

Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej stanowi specjalizację Studium Pastoralnego KUL, podlegającego Instytutowi Teologii Pastoralnej z kuratelą Katedry Liturgiki. Pracownicy instytutu ustalają jego program i prowadzą podstawową część jego zajęć. Do części ćwiczeń i praktyk mogą być zapraszani wykładowcy pozaetatowi – jako specjaliści praktycy przynajmniej ze stopniem magistra.

Program studium obejmuje 210 godzin wykładów, seminariów, ćwiczeń i praktyk przez dwa lata. Jest on podzielony na 4 bloki tematyczne, tj. o g ó l n o p a s t o r a l n y – uwzględniający urzeczywistnianie się Kościoła z akcentem na duszpasterstwo i diakonię wspólnot i ruchów kościelnych; p o s ł u g ę s ł o w a – z uwzględnieniem głównie teologii słowa, ewangelizacji, katechumenatu i przepowiadania oraz pedagogii religijno-narodowej; p o s ł u g ę p a s t e r s k ą obejmującą duchowość i formację w grupach oraz kierownictwo indywidualne; p o s ł u g ę k a p ł a n s k ą – odnoszącą się do formacji celebransa i zespołu posług występujących w liturgii. Program studium i jego regulamin przygotowane w 1984 r.<sup>12</sup> zostały uzupełnione w 1987 i 1992 r. Kierunki SFPL uwzględniają cztery bloki problemowe: a) Teologiczne i socjologiczne podstawy urzeczywistniania się Kościoła; b) Ewangelizację w Kościele współczesnym; c) Formację liturgiczną celebransa i zespołu służby

<sup>11</sup> Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej. Studium Formacji Liturgicznej w Lublinie. Informacja z 1977 r. oprac. przez ks. F. Blachnickiego. Teczka SFPL nr 1 posz. 6 s. 4-7.

<sup>12</sup> Teczka SFPL nr 1 posz. 8-15.



liturgicznej oraz d) Formację grup apostołskich i indywidualne kierownictwo duchowe<sup>13</sup>.

Od 1992 r. sześciu pracowników naukowych realizuje główne tematy wykładów (po 15 godz. rocznie) pozostali zaś – zagadnienia szczegółowe podejmowane podczas ćwiczeń i praktyk formacyjnych. Obok 108 godzin zajęć dydaktycznych studenci prowadzący życie we wspólnocie są zobowiązani do 42 godzin praktyk formacyjnych (Eucharystia, Liturgia Godzin, konferencje ascetyczne i konwersatoria ewangelizacyjne) – jak to uwzględnia program dnia. Zajęcia te odbywały się w czwartki, piątki i soboty, od 1993 r. zaś – w środy, czwartki i piątki w Centrum Ruchu „Światło-Życie” przy ul. Armii Ludowej 11 w Lublinie. Dwuletni program studiów ma charakter cykliczny, a sam nabór kandydatów dokonuje się co dwa lata. Rok trzeci ma postać indywidualnego studium licencjackiego, prowadzonego pod kierunkiem wybranego profesora Instytutu Teologii Pastoralnej KUL, z możliwością napisania pracy magisterskiej i zdobycia stopnia licencjata teologii. Jednak istota SFPL i dokonującej się w nim formacji grupy kapłanów jest skoncentrowana na praktycznym przyswojeniu zasad duchowości, animacji i kierownictwa kręgami apostołskimi laikatu we wspólnotach i ruchach kościelnych.

### III. CELE STUDIUM FORMACJI PASTORALNO-LITURGICZNEJ I JEGO UCZESTNICZY

Według założeń inicjatora SFPL, ks. Blachnickiego, ta forma doksztalcania duchownych miała przygotować duszpasterzy służby liturgicznej do pracy w ośrodkach terenowych, diecezjalnych i dekanalnych. Absolwenci SFPL byli przygotowywani do wykonywania następujących zadań w diecezji: diecezjalnych lub dekanalnych instruktorów liturgicznych, diecezjalnych lub dekanalnych duszpasterzy służby liturgicznej, kierowników wzorowych ośrodków duszpasterstwa liturgicznego istniejących w ramach parafii, przy kościołach rektoralnych lub mających być ośrodkami „promieniowania” odnowy liturgicznej na diecezję lub rejon. Uczestniczyliby oni w wypracowywaniu modeli i rozwiązań duszpastersko-liturgicznych w Kościołach i wspólnotach lokalnych. Warunkiem desygnowania na SFPL kandydatów było ich zamiłowanie do liturgii oraz pracy wychowawczej wśród dzieci i młodzieży.

---

<sup>13</sup> Program SFPL w KUL zatwierdzony przez Radę Wydziału Teologicznego KUL dnia 28. 05. 1985 r. i Dyplom SFPL. Centrum Ruchu „Światło-Życie” na Sławinku w Lublinie. Teczka SFPL nr 2 posz. 2-7; por. J. J. K o p e ć. *Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej*. „Przegląd Uniwersytecki” 6:1994 nr 2 s. 22.

Absolwenci SFPL mieli uzyskać: a) osobistą formację ascetyczną i pastoralną, która zgodnie z postulatami Soboru Watykańskiego II koncentrowałaby życie i posługę kapłańską wokół liturgii, zwłaszcza eucharystycznej; b) umiejętność kształtowania liturgii zgromadzenia eucharystycznego, pełnego w nim uczestnictwa różnych grup wiernych przez odpowiednie przygotowanie homilii, komentarzy, modlitwy powszechnej, śpiewów scholi i ogółu wiernych itp. z zespołem pomocniczym animatorów zgromadzenia liturgicznego; c) umiejętność podobnego przygotowania i kształtowania innych zgromadzeń liturgicznych różnych wspólnot lokalnych, zwłaszcza związanych z udzielaniem chrztu i innych sakramentów, z pogrzebem chrześcijańskim i odnowioną modlitwą liturgiczną (liturgia *horarum*); d) zdolność do zorganizowania i przeprowadzenia metodycznej i długofalowej formacji służby liturgicznej różnych stopni, jak: śpiewacy liturgiczni, ministranci, lektorzy, psalterzyści i animatorzy<sup>14</sup>.

Z uznaniem trzeba podkreślić, że już inicjator SFPL, ks. Blachnicki, brał pod uwagę to, że absolwenci studium będą służyć Kościołowi w Polsce w różnych sektorach duchowej i eklezjalnej formacji grup laikatu, a zwłaszcza w kręgach duszpasterstwa dziecięco-młodzieżowego, związanego z Ruchem „Światło-Życie”. Te praktyczne cele SFPL za istotne uznał także ks. Danielski w projekcie z 1984 r.: „Celem SFPL jest przygotowanie duszpasterzy (moderatorów) dla wspólnot służby liturgicznej, rekolekcji typu oazowego (15-dniowych), ale w szerszym sensie także zespołów ewangelizacyjnych, deuterokatechumenalnych, nawet kręgów duchowości małżeńskiej, tj. różnego rodzaju wspólnot apostołstwa świeckich wyrastających ze służby liturgicznej i rekolekcji oazowych. Diecezje i zgromadzenia – także żeńskie – stojąc wobec znaczącego zjawiska udziału młodzieży w formacji tego typu (tylko w centrum oazowym w Krościenku n. Dunajcem liczba ta sięgała 4-5 tys.), w wielodniowych pielgrzymkach – potrzebują wyspecjalizowanych praktyków tych form duszpasterstwa, w którym świeccy stawiają duchowym coraz większe wymagania”<sup>15</sup>

Mimo akcentowania głównie formacji grup młodzieżowych program ks. Danielskiego był szeroko otwarty na duszpasterstwo ewangelizacyjne w różnych typach wspólnot apostołstwa świeckich. Wydaje się, że reorganizacja SFPL oraz ściśle związane go z Instytutem Teologii Pastoralnej przyczyniły się do popularności tego typu doksztalcania. O ile bowiem w latach 1973-1984 ok. 40 duszpasterzy służby liturgicznej zaliczyło SFPL, to w latach 1984-1994 z tego doksztalcania skorzystało 156 studentów, przy czym tylko 1/3 z nich stanowili

---

<sup>14</sup> Informacja SFPL z 1974 r. Teczka SFPL nr 1 posz. 4 s. 2-3.

<sup>15</sup> Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej. Oprac. ks. W. Danielski. Teczka SFPL nr 1 posz. 7 s. 1.

kapłani z Ruchu „Światło-Życie”. I choć tylko 126 uczestników ukończyło studium, to i tak liczby są znaczące:

Lata	Liczba studentów	Ukończyło
1	2	3
1984/85	24	13
1985/86	20	
1986/87	19	9
1987/88	19	
1988/89	44	37
1989/90	37	
1990/91	30	27
1991/92	29	
1992/93	39	38
1993/94	38	

Na uwagę zasługuje ponadto udział w SFPL duchownych z krajów ościennych; w latach 1990-92: 4 – ze Słowacji, 1 – z Rosji i 1 – z Białorusi; a w latach 1992-1994: 8 – ze Słowacji i 4 – z Ukrainy.

Model dydaktyczny i formacyjny studium nie zmienił się po 1986 r., gdy jego kierownikiem naukowym został autor niniejszego artykułu. Otwartość na różne formy ewangelizacji i duszpasterstwa laikatu nadal jest jego cechą charakterystyczną.

\*

Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej zostało powołane do życia w nowym klimacie świadomości kościelnej, kształtowanej przez kerygmę Soboru Watykańskiego II. Inicjator tej formy dokształcania duchowieństwa, ks. Blachnicki, zdawał sobie sprawę, że dla formacji laikatu, a zwłaszcza kręgów młodych uczniów Pana, należy wychować kapłanów mających zarówno teoretyczne, jak i praktyczne przygotowanie do animowania wspólnot kościelnych, ruchów i małych grup w Kościołach lokalnych. Założyciel Ruchu „Światło-Życie” i twórca pedagogii Nowego Człowieka w Chrystusie pragnął dostarczyć – zwłaszcza duszpasterzom służby liturgicznej – skutecznych metod wychowawczych przez osobiste doświadczenie małej grupy i wspólnoty formacyjnej, zanim przejdą oni do duszpasterstwa w parafiach prowadzonych jako „wspólnoty wspólnot”. Te same cele w 1984 r. miał także na uwadze Krajowy Moderator Ruchu „Światło-Życie”, ks. Danielski, proponując możliwość dokształcania na SFPL absolwentom teologii: siostrom zakonnym i osobom świeckim, zaangażo-

wanym w duszpasterstwie lub katechezie. Realizacja tej sugestii pozwoliłaby na stworzenie nowej kategorii apostołów świeckich w Kościele polskim. Ci pomocnicy duszpasterscy lub asystenci pastoralni czy diakoni środowiskowi mogliby twórczo włączyć się w formację duchową kręgów polskiego laikatu. Ks. Blachnicki i ks. Danielski – jako charyzmatycy Kościoła posoborowego – stali tu na stanowisku, że dzieło odnowy religijnej w Polsce ma szansę powodzenia tylko w sytuacji włączenia się w tę misję ewangelizacyjną szerokich kręgów uformowanego apostołsko laikatu.

## ZWANZIG JAHRE STUDIENGANG PASTORALE UND LITURGISCHE FORMATION

### Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Liturgiereform des Zweiten Vatikanischen Konzils hat in der polnischen Kirche bei den Geistlichen ein starkes Interesse an der notwendigen liturgischen und pastoralen Formation und Weiterbildung geweckt. Als Reaktion auf dieses Interesse wurde an der Katholischen Universität Lublin ein besonderes Pastoralstudium ins Leben gerufen, durch das in den Jahren von 1969 bis 1975 etwa 300 Welt- und Ordenspriester, die vor Ort in der Seelsorge tätig waren, ihr theologisches Wissen erweitern konnten. Der an dieser Formation beteiligte Gründer der Bewegung „Światło Życie” („Licht und Leben”), Prof. Franciszek Blachnicki (gest. 1987), trat 1973 mit einer neuen Initiative hervor, um den vom Geist der Liturgie durchdrungenen und mit liturgischen Kinder- und Jugendkreisen sowie mit liturgisch engagierten Laien arbeitenden Priestern eine vertiefte seelsorgerisch-erzieherische Formation zu ermöglichen. Ein besonderer Studiengang sollte sicherstellen, daß sie sowohl theoretische Kenntnisse erwerben als auch die Arbeit mit kleinen Laiengruppen kennenlernen konnten, um so auf einen Neuaufbau der von den kommunistischen Machthabern aufgelösten elitären katholischen Jugendbewegung vorbereitet zu sein. Diese Seelsorger der liturgischen Gruppen lernten seit 1973 die in der Bewegung „Światło Życie” herausgearbeiteten Prinzipien der Jugendarbeit kennen, die auf vier Evangelisierungsorientierungen gestützt war: die Schule der Gemeinschaft des Glaubens, der Liturgie, des Wortes Gottes und des Apostolats. Seit 1984 wurde der Studiengang Pastorale und Liturgische Formation dank der Initiative von Dr. Wojciech Danielski (gest. 1985) in wissenschaftlicher Beziehung mit dem Institut für Pastoraltheologie an der Katholischen Universität Lublin vereinigt. Er realisierte die gewünschte Formation in vier Themengruppen: Allgemeine Pastoral, Dienst am Wort, Pastoraler Dienst, Priesterlicher Dienst. Nach den Ergänzungen von 1987 und 1992 berücksichtigt der Studiengang folgende vier Problemgruppen: 1) Theologische und soziologische Grundlagen der Verwirklichung von Kirche, 2) Die Evangelisierung in der Welt von heute, 3) Die liturgische Formation des Zelebranten und der am liturgischen Dienst Beteiligten, 4) Die Formation apostolischer Gruppen und die individuelle spirituelle Führung.

Von 1973 bis 1984 nutzten 40 Priester diese Möglichkeiten der Weiterbildung, und von 1984 bis 1994 waren es 156 Geistliche, darunter 15 aus der Slowakei, 2 aus Rußland und 9 aus der Ukraine. Das Originelle an diesem Studiengang ist die Verbindung von theologischer Arbeit

(Vorlesungen, Seminarübungen, Gruppenarbeit) und spiritueller Formation (gemeinsame Eucharistiefiern, Stundengebet, in kleinen Gruppen stattfindende Lebensrevision nach dem Evangelium). Im Studienjahr nehmen diese Priester an 6 Konversatorien teil, die je vier Tage dauern.

*Übersetzung: Herbert Ulrich*